

**KGORO YA THUTO YA GAUTENG
DITLHAHLOBO TŠA MAREMATLOU**

**SEPEDI LELEME LA GAE
MAEMO A A PHAGAMEGO
(Lephephé Ia Pele)**

**KAROLO YA A
TEKATLHAOLOGANYO**
POTŠIŠO 1

1.1

- O ile a mo tshepiša go tlo hlala mosadi wa gagwe.
- O tshepišitše Ntshegeng gore o tla mo nyala
- Ba tla yo nyaka ntlo ka toropong

(3)

1.2 Ngwana llela nakana ya mokhure e sehle o mo fe. Ntshegeng o ile a se theeletše malomeagwe Mashego ge a mo lemoša gore Papa Dee o na le bana le mosadi le gore a ka se tlogelé lapa le bana a nyala yena. Ge Mashego a lemoga gore Ntshegeng ga a rate go mo theeletša a kgaogana le yena.

Goba

Ngwanamaganagobotšwa o wetše dikomeng a re koma ke tšešo. Ntshegeng o ile a se rate go theeletša malomeagwe ge a mo kgala, mafelelong o wela mathateng

(3)

1.3

1.3.1 O rwele morwalwana > Ke moimana / o ithwele / o imile	
1.3.2 A hlokile thari > Ga a na bana	
1.3.3 O tla tsena ntlong > O tla tloga a belega	
1.3.4 Dirotswana tše nkego ke tša kgogo molaleng > Dirope tše di sesane	1x4=(4)

1.4

- O be a tlo thupetša motse wa malome wa gagwe.

(1)

1.5

1.5.1 Papa Dee o swanetše go tshepagala molekaneng wa gagwe (mosadi).	
1.5.2 A ikilele go tša thobalano le bommalegogwana.	
1.5.3 A šomiše Khondomo ge a palelwa ke go itshwara.	1x3=(3)

1.6

1.6.1 O ile a re mosadi wa Papa Dee o tšwele fešeneng	
1.6.2 O re mosadi wa Papa Dee o gatilwe ke tlou	
1.6.3 O lebeletše malome wa gagwe bjalo ka tšhošwane	
1.6.4 O bolela le malomeagwe a itshwere dinoka	1x4=(4)

- 1.7 1.7.1 O mo senyeditše bokamoso. Ke moimana, o tlo ba le ngwana yo a tlogo hloka tatagwe, yo a kago fetoga lelalaphaephe / ngwana wa mebileng.

1.7.2 Ka lebaka la maitshwaro a gagwe a go se tshepagalele molekani wa gagwe, a ka mo fetetša bolweši bja AIDS ge a ka hlakana le bommalegogwana ba go ba le AIDS.

1.7.3 Ba tla ba le dihlong ka papa yo a tla ratanang le bana bao ba lekanago le bona ebole nakong ye nngwe ba le ba bannyane

1.7.4 Mashego: O tlaletšwe ke dihlong tša motlogolo wa gagwe a ratana le mokgalabje yo a dulago motseng wa gabo / yo a lekanago le yena. 2x4=(8)

[Ditlhhaloso tše dingwe tša maleba di tla amogelwa]

- 1.8 Aowa! Tšhelete ga se yona e swanetšego go laola maitshwaro a rena. Le ge tšhelete e ratwa ke bohle re swanetše go phegelela go e hwetša ka mekgwa yeo e ka se re tlontlolego. (2)

1.9 Ke be ke tla kgopela tshwarelo go Malome, mogatšamalome le batswadi ba ka ka lebaka la go hloka tsebe mabapi le maitshwaro a mabe ao a laeditšwego. Ka rwala maikarabelo a go belega ngwana ka morago ga fao ka mo fa balotaditšiwana, ka tšwelela pele ka dithuto tša ka. (2)

[Dikarabo tšeо di tla faetšago go kgopela tshwarelo le go fetoga, di tla amogelwa.]

[30]

KAROLO YAB KAKARETŠO

POTŠIŠO 2

Kabo ya meputso e tla ba ka tsela ye e latelago:

- A> Motho wa pele = 2

B> Dintlha tša maswanedi (tše tshela fela di tla amogelwa) = 6

 - Maikemišetšo a go tsenela poledišano a swanetše go hlalošwa pele go ka thongwa ka poledišano.
 - Tsenela poledišano ka monagano wo o bullegilego.
 - O se gapeletše baboledišani go tšeа ntlhakemo ya gago.
 - Se tsenele poledišano o šetše o na le sephetho sa gago.
 - Ngwalang kwano ya lena, seo se tlogo dirwa, le motho yo a tlogo se dira.
 - Dihlopha di rwale maikarabelo a sephetho.
 - Theeletša ba boledišanikawena ka tlhoafalo

C> Maitlhamele a mafoko e be a molekwa = 2

KAROLO YA C THUTA POLELO

POTŠIŠO 3

- 3.1 3.1.1 Monna / Mošemanyana o gama kgomo
 - 3.1.2 Mosadi / Mma o setla mabele.
 - 3.1.3 Kgogo e kobola mabele

[Mafoko a maleba a go sepelelana le ditiragalo tša mo diswantšhong a tla amogelwa]

$$1 \times 3 = (3)$$

- 3.2
 - 3.2.1 Monna / Mošemanyana o gamile kgomo
 - 3.2.2 Mosadi / Mma o setlile mabele.
 - 3.2.3 Kgogo e kobotše mabele

[Mafoko a maleba ka Mafokonalo ao, a tla amogelwa]

$$1 \times 3 = (3)$$

(Lefokontši la maleba ka mafokonolo a le tla amogelwa)

(2)

- 3.4 3.4.1 Lefokofokwane
 - 3.4.2 Le na le madiri a go feta le tee. / Le bopilwe ka dithabe

POTŠIŠO 4

$$1 \times 5 = (5)$$

- 4.2 4.2.1 A!A! > Tlabega / makala
 - 4.2.2 Aowa... Owaa! > Ganetša / Kganetšo

$$1 \times 2 = (2)$$

- ### 4.3 Le botšiša lediri – rekile.

(1)

- 5.1 5.1.1 Mmane o filwe mafahla a bašemane .
 - 5.1.2 Tate o bolaile phala maabane.
 - 5.1.3 Koko o tladitše thekgwana ya gagwe ka fola.
 - 5.1.4 Ke gahlane le motswala maloba
 - 5.1.5 Lefaseng la Afrika tlala e wele.

$$1 \times 5 = (5)$$

- 5.2 Lesogana le rile go longwa tsebe gore le na le bolwetši bja AIDS, la fifala pelo. A re go bona molekani wa gagwe a tsena ka monga wa seloko. O ile a kgoka pelo dijong tšeо di sa fepego mmele. O ile a thoma go hlwaya tsebe ge go bolelwa ka bolwetši bja AIDS.

1x5=(5)
[10]

POTŠIŠO 6

- 6.1 6.1.1 **Šako la hloka thobela ke mojano:** lešaba leo le kgobokanego le se sa laolega ka fao dintwa di tsoge.
 6.1.2 **Ga di re go šika le maamane tša eta di amuša:** ge motho a nyaka bonkgetheng a bolela diphiri tša mekgahlo yeo e lego kgahlanong le yona. (Wo ke mohlalathwii. Tlhalošo ye nngwe ya maleba e tla amogelwa).
 6.1.3 **Poo go bewa ya kgomo ya motho e a ipea:** batho ba rata go ithoriša gore ba tlo bewa maemong a godimo.
 6.1.4 **Kgomo go tsošwa yeo e itsošago:** motho yo mongwe le yo mongwe o swanetše gore a leke go intšha mathateng pele a kgopela thušo go ba bangwe.
 6.1.5 **Šikiša dira le molapo mphago wa dira ke meetse:** diphuthelwana tša dijo gore ba tsebe go mema ba bangwe go tla pitšong.

1x5=(5)

- 6.2 6.2.1 Badudi ba ga Madibane ba thomile go lwa ka bobona ka ge ba gana go iša dibego mošate, gape ga ba tsebe gore šako la hloka thobela ke mojano.
 6.2.2 Batswadi ba bangwe ba rata go sepela le bana ba bona, ba bolele diphiri tša lapa pele ga bana, ga ba tsebe gore, ga di re go šika le maamane tša eta di amuša.
 6.2.3 Bonkgetheng ba tle ba bolele dilo tšeо ba tlogo palelwa ke go di phethagatša, segagešo se re: poo go bewa ya kgomo ya motho e a ipea.
 6.2.4 Mokgaetši ga a šome, o na le bana ba senyane mme ba bolawa ke tlala. Ga a nyake go lema tšhemo ya merogo, o lebala gore kgomo go tsošwa yeo e e tsošago.
 6.2.5 Batho ba bantši ba rata go šomiša bašomi ba bona ntle le dijo. Gape go thwe šikiša dira le molapo mphago wa dira ke meetse.

1x5=(5)

POTŠIŠO 7

- 7.1 7.1.1 naletšana
 7.1.2 merišana
 7.1.3 lekgarebjana
 7.1.4 gapša
 7.1.5 melongwana

1x5=(5)

7.2	7.2.1	<u>leotwana</u>	
	7.2.2	<u>ngaka ya setšo</u>	
	7.2.3	<u>ditloo / ditloomarapo</u>	
	7.2.4	<u>tonki</u>	
	7.2.5	<u>morogo wa mokhuša</u>	1x5=(5) [10]

POTŠIŠO 8

8.1	8.1.1	Mauwe	
	8.1.2	Sematlana	
	8.1.3	Sauwe	
	8.1.4	Sebogo	
	8.1.5	Seota	1x5=(5)
8.2	8.2.1	a lla	
	8.2.2	ba mo amogela	
	8.2.3	a mo rapelela	
	8.2.4	a ba hlokomologa	
	8.2.5	itshepela go Modimo / go fa Modimo / go rapela	1x5=(5) [10]

PALOMOKA: 100